

22.5.2018

EOAK/2539/2018

Eduskunta, Lakivaliokunta

00102 EDUSKUNTA

Viite Asia: HE 16/2018 vp; Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Asiantuntijakutsussa valiokunta on pyytänyt lausuntoa oikeusturvaan ja muutoksenhakuun liittyvistä kysymyksistä. Lausunnossa pyydetään arvioimaan esityksen (HE 16/2018 vp) oikeusturvaan ja muutoksenhakuun liittyvä sääntelyä myös hallituksen esityksen (HE 15/2017 vp, maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskeva lainsäädäntö) sääntelyn valossa.

Lausunnossa pyydetään ottamaan huomioon perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 26/2017 vp) jaksossa 4. (Oikeusturva lakiehdotuksissa, s. 68-72) esitetyt seikat.

Lausunnossa pyydetään arvioimaan muutoksenhakua koskevaa 83 §:ää, erityisesti sen kannalta, missä tilanteissa on kyse hallintopäätöksistä, joista voi hakea muutosta ja milloin tosiasiallisesta hallinto-toiminnasta ja onko muutoksenhakusäännöksessä asianmukaisesti eritelty ne asiaryhmät, jolloin on perusteltua käyttää maakuntavalitusta tai milloin hallintovalitus olisi asianmukaisempi oikeusturvakeino.

Lausuntonani esitän kunnioittaen seuraavan.

Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen on 14.12.2017 (EOAK/6397/2016) antanut lausunnon sosiaali- ja terveysministeriölle nyt käsiteltävän lakiehdotuksen luonnoksesta. Lausunnossaan oikeusasiamies kiinnitti huomiota julkisen hallintotehtävän määrittelyyn, asiakkaiden oikeusturvaan ja yksityisyyden suojaan, kielellisiin oikeuksiin ja lain toteuttamisaikatauluun.

Oikeusasiamiehen lausunnon perusteena ollut esitysluonnosta on sen jälkeen monilta osin muutettu ja täydennetty perustuslakivaliokunnan kesäkuussa antaman lausunnon (PeVL 26/2017 vp) perus-

teella.

Annoin perustuslakivaliokunnalle lausuntoni käsiteltävänä olevasta hallituksen esityksestä (HE 16/2018 vp) 10.4. ja 27.4.2018 (EOAK/1501/2018), joissa kiinnitin erityisesti huomiota velvollisuuteen tehdä päätös asiakasseteliä annettaessa.

Valinnanvapauslain valvonta- ja muutoksenhakujärjestelmän pääpiirteet

Maakuntien vastuulla olevan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja palvelurakenteen valvonnasta vastaisivat järjestämislain mukaan nykyiset aluehallintovirastot ja Valvira (myöhemmin valvontaviranomaisena toimisi Valtion lupa- ja valvontavirasto Luova). Valvontaviranomaisella olisi tiedonsaantioikeus, tarkastusoikeus, oikeus antaa määräyksiä ja käyttää pakkokeinoja sekä antaa hallinnollista ohjausta (järjestämislain 45-51 §, HE 15/2017).

Valvontaviranomainen valvoo myös sosiaali- ja terveystalvelujen tuottajia palveluntuottajalain mukaan (HE 52/2017). Valvontaviranomainen voisi valvontatehtävässään suorittaa ohjaus- ja valvontakäyntejä sekä tarkastuskäyntejä, antaa hallinnollista ohjausta ja määräyksiä sekä käyttää pakkokeinoja. Lisäksi palvelun tuottaja voitaisiin poistaa palvelun tuottajien rekisteristä (tuottamislain 21-29 §).

Maakunnalla olisi velvollisuus valvoa alueellaan toimivia palveluntuottajia. Jos toiminnassa ilmenee epäkohtia tai puutteita, maakunnan on 81 §:n mukaan pyydettävä palveluntuottajalta selvitystä ja tarvittaessa vaadittava epäkohtien korjaamista. Jollei korjausta tapahdu, maakunta voi alentaa palveluntuottajalle maksettavaa korvausta (72 §), peruuttaa palveluntuottajan hyväksyminen (47 §) taikka irtisanoa tai purkaa suoran valinnan palveluntuottajan kanssa tekemänsä sopimuksen (50 §).

Asiakas tai palveluntuottaja voisi saattaa kokemansa epäkohdan valvontaviranomaisen tutkittavaksi hallintokantelulla. Uutena kantelumuotona olisi valinnanvapauslain 82 §:ssä säädetty asiakkaan oikeus saattaa maakunnan käsiteltäväksi kokemansa epäkohta palveluntuottajan palveluissa, palveluihin pääsyssä tai saamassaan kohtelussa. Lisäksi asiakkaan käytössä olisi sosiaalihuollon asiakaslain ja potilaslain mukainen muistutus.

Muistutusmenettely tai mahdollisuus saattaa asia kanteluna tutkittavaksi ei kuitenkaan korvaa muutoksenhakumahdollisuutta.

Kantelun ja muistutuksen johdosta annetulla ratkaisulla ei voida kumota tai muuttaa kantelun tai muistutuksen kohteena olevaa päätöstä. Tämä on mahdollista vain varsinaisessa muutoksenhakumenettelyssä, josta säädettäisiin valinnanvapauslain 83 §:ssä.

Maakuntavalitus voidaan tehdä säännöksen 1-8 kohdassa luetelluista päätöksistä, jotka koskevat maakunnan palvelurakennetta ja palveluntuottajille maksettavia korvauksia. Muihin päätöksiin, joita ei säännöksessä eritellä, haettaisiin muutosta hallintovalituksin. Molemmissa tapauksissa valitusvaihetta edeltäisi oikaisuvaatimusmenettely, lukuun ottamatta palveluntuottajan hyväksymisen peruuttamista valinnanvapauslain 47 §:n mukaan, josta voisi valittaa suoraan hallinto-oikeuteen. Muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttäisi valituslupaa muissa kuin maakuntavalitusasioissa.

Maakuntavalituksen voisi tehdä vain laillisuusperusteella ja sen voisi tehdä sekä maakunnan jäsen että asianosainen eli se, johon päätös kohdistuu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa. Menettely vastaisi nykyisin käytössä olevaa kunnallisvalitusta.

Valinnanvapauslain 83 §:n yksityiskohtaisten perusteluiden (s. 310) mukaan maakuntavalituksella haettaisiin muutosta päätöksiin, joilla olisi yleistä merkitystä maakunnan asukkaiden ja palveluntuottajien kannalta. Hallintovalituksin haettaisiin muutosta sellaisiin yksittäiseen asiakkaaseen tai palveluntuottajaan kohdistuviin päätöksiin, joilla ei ole tällaista yleistä merkitystä.

Minulla ei ole huomautettavaa valinnanvapauslakiesityksen muutoksenhakua koskevaan säännökseen, ottaen huomioon, mitä yksityiskohtaisissa perusteluissa on esitetty.

Sosiaalihuoltolaissa ja palveluja koskevissa erityislaeissa on maakuntalaista poikkeavia säännöksiä mm. missä ajassa oikaisuvaatimus on tehtävä tai esimerkiksi oikaisupäätöksen tiedoksiannosta. Maakuntalain 17 luvussa on säädetty oikaisuvaatimusmenettelystä. Säännöksissä on huomioitu yksilöhuollon asioiden asianmukainen käsittely, viittaamalla 129 §:ssä muussa laissa oleviin säännöksiin ja varmistamalla oikaisuvaatimusviranomaisen toimivalta (130 § ja 79 § 3 momentti).

Kiinnitän valiokunnan huomiota siihen, että voimassa olevan sosiaalihuoltolain mukaan luottamushenkilöistä koostuva sosiaalihuollosta vastaava toimielin tai sen jaosto on käsitellyt yksilöasioissa asiakkaan tekemät muutoksenhaut. Toimielimellä on ollut tieto paikallisista olosuhteista ja niistä tarpeista, joita asiakkailla on. Muutoksenhakujen kautta toimielimellä on ollut mahdollisuus saada oikaisuvaatimuksista tietoa niistä epäkohdista ja ongelmista, joita asiakkailla kunnassa on ollut ja muodostaa niistä käsitys palvelujärjestelmää koskevaa päätöksentekoaan varten. Asiakkaiden kannalta muutoksenhakujen käsittely toimielimessä on edistänyt heidän oikeuksiensa toteutumista. Nyt esitetty muutos tarkoittaisi tämän kunnallispoliittisen ulottuvuuden poistumista, eikä oikaisuvaatimuksia käsittelevällä viranhaltijalla ole vastaavaa tiedonsaantia koskevaa intressiä. Laillisuusvalvonnassa olen kuitenkin havainnut, että toimielimessä muutoksenhakujen käsit-

tely on usein kestänyt kohtuuttoman pitkiä aikoja. Tämä käsittelyn viipyminen on saattanut vaarantaa ainakin haavoittuvassa asemassa olevien palvelun hakijoiden oikeusturvan toteutumista. Todennäköisesti esitetty viranhaltijakäsittely nopeuttaisi oikaisuvaatimusten käsittelyä.

Kiinnitän seuraavassa huomiota eräisiin esityksen yksityiskohtiin.

Oikeusasiamiehen toimivalta

Eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävänä on valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täytävät velvollisuutensa. Julkisen tehtävän käsite omaksuttiin aikoinaan laillisuusvalvojien toimivaltasäännöksiin pitkälti samoin argumentein kuin julkisen hallintotehtävän käsite sittemmin perustuslain 124 §:ään. Tavoitteena oli estää laillisuusvalvojien toimivallan kaventuminen sen johdosta, että viranomaisille perinteisesti kuuluneita tehtäviä oli alettu enenevässä määrin siirtää yksityisten hoidettaviksi.

Nyt käsiteltävän hallituksen esityksen säätämisjärjestysjakson mukaan (s. 335) kaikkia yksityisten palveluntuottajien vastuulle siirrettäviä palveluja käsitellään julkisina hallintotehtävinä, joiden siirtämiseksi PL 124 §:n edellytysten on täytyttävä. Esityksen 3 §:n 2 momentin mukaan kaikkien yksityisen palveluntuottajien valinnanvapauslain mukaiseen toimintaan sovellettaisiin hallinnon yleislakeja ja niiden henkilökunta toimisi virkavastuulla (75 §).

Esityksen perusteella kaikki yksityiset palveluntuottajat, jotka toteuttavat ehdotetun lain mukaisesti palveluja, hoitaisivat julkista tehtävää ja kuuluisivat näin ollen ylimpien laillisuusvalvojien valvontaan. PL 19 §:ssä turvattujen sosiaali- ja terveyspalveluiden tehokkaan toteutumisen kannalta on välttämätöntä, että nyt käsiteltävänä olevan uudistuksen voimaantulon jälkeen kaikki oikeuksien toteuttamiseen osallistuvien tahojen toiminta kuuluu laillisuusvalvojien toimivaltaan.

Asiakassetelipäätöksen valituskelpoisuus

Perustuslain 21 §:n 2 momentissa yhtenä hyvän hallinnon ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin osatekijänä on turvattu oikeus saada perusteltu päätös. Päätöksen perusteluvelvollisuudesta on säädetty lähemmin muun muassa hallintolainkäyttölaissa ja hallintolaissa. Perusteleminen on tärkeää niin asianosaisten oikeusturvan toteutumisen, viranomaistoiminnan yleisen luotettavuuden kuin myös viranomaistoiminnan valvonnan kannalta.

Esityksen mukaan (HE 16/2018 vp., s. 248) asiakassetelin antamisessa olisi kyse tosiasiallisesta hallintotoiminnasta, josta ei tehdä erikseen päätöstä. Sen sijaan esityksen mukaan päätös tehtäisiin henkilökohtaisesta budjetista, jossa asiallisesti on kyse maksu-

sitoumuksen myöntämisestä. Perustelujen mukaan (s. 254) päätös tehtäisiin sekä budjetin määrästä, että siihen liittyvistä palveluista.

Hallituksen esityksessä omaksuttu käsitys siitä, että asiakassetelin myöntäminen on tosiasiallista hallintotoimintaa on ongelmallinen asiakkaan oikeusturvan kannalta. Oikeusturvan tarve voi koskea asiakassetelin saamista, setelin arvoa, setelin kattavuutta ja sen laajuutta eli sitä, mitä palveluja ja tukea seteli sisältää. Esitys jättää avoimeksi myös sen, minkälaisia oikeussuojakeinoja asiakkaalla on käytössään, jos hänen olosuhteissaan tai palvelun tarpeessaan tapahtuu muutoksia asiakassetelin antamisen ja sen arvon määrittelyn jälkeen.

Lisäksi on otettava huomioon, että hallituksen esityksen 24 §:n mukaan sosiaalihuollossa asiakasseteli pakollisena palvelun (ensisijaisena) järjestämistapana koskisi mm. kotipalvelua, kotihoitoa ja lainsäädännöksissä tarkoitettuja asumispalveluita. Osa näistä palveluista on voimassa olevan lainsäädännön mukaan saajalleen ns. subjektiivisia oikeuksia kuten lapsiperheiden kotipalvelu tietyissä tilanteissa ja vammaispalvelulain mukainen palveluasuminen. Mainitun säännöksen neljä momentissa on lisäksi lueteltu niitä palveluja, joissa asiakasseteli *saadaan* maakunnan päätöksen mukaan ottaa käyttöön. Osin näissäkin palveluissa on kyse vammaispalvelulain mukaisen henkilökohtaisen avun osalta subjektiivisesta oikeudesta ja sen järjestämisestä.

Vakiintuneesti oikeuskäytännössä on katsottu, että kun kysymys on subjektiivisesta oikeudesta, valituskelpoisia ovat myös ratkaisut, joilla on päätetty subjektiivista oikeutta koskevan palvelun toteuttamisesta (järjestämistavasta), esim. KHO:2017:95.

Hallituksen esitys merkitsisi siten toteutuessaan tosiasiaassa sosiaalihuollon asiakkaan palvelujen järjestämiseen ja toimeenpanoon kuuluvien oikeusturvaan liittyvien oikeuksien kaventumista.

Terveystieteiden palveluihin liittyvien asiakasaseteleiden osalta kiinnitän valiokunnan huomiota siihen, että hallituksen esityksestä HE 47/2017 vp antamassaan lausunnossaan perustuslakivaliokunta katsoi (s. 71), että esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa (s. 274–275) esitetään perustuslain 21 §:n näkökulmasta sangen ongelmallisia ja kaavamaisia käsityksiä esimerkiksi eräiden terveydenhuollon saatavuuteen liittyvien päätösten luonteesta tosiasiallisena hallintotoimintana ja harkintavallan laajuuden suhteesta oikeusturvan tarpeeseen.

Esitys ei nähdäkseni tältä osin ole muuttunut (s. 355). Esityksen perustelujen mukaan asiakasseteliä koskeva päätös ei olisi valituskelpoinen myöskään terveydenhuollossa. Kiinnitän erityisesti huomiota siihen, että lakiehdotuksen 24 §:n 3 momentin mukaan maakunnan liikelaitos on velvollinen tarjoamaan asiakkaalle asiakassetelin, jos hänelle ei voida antaa liikelaitoksen palveluja terveydenhuollon hoitotakuun osoittamassa ajassa.

Sekä oikeuskäytännössä että laillisuusvalvonnassa on vakiintuneesti katsottu, ettei lääkärin hoitopäätökseen voi valittamalla hakea muutosta. Keskeinen perustelu on ollut, että lääkäri tekee päätöksensä terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 22 §:n nojalla. Tämän pykälän 1 momentin mukaan ”laillistettu lääkäri päättää potilaan lääketieteellisestä tutkimuksesta, taudinmäärittämisestä ja hoidosta”.

Setelin antamisessa 24 §:n 3 kohdan tilanteessa on kuitenkin kysymys jo todetun palveluntarpeen toteuttamisesta laissa säädetyssä määräajassa. Päätös ei siis enää tässä vaiheessa sisällä sellaista lääketieteellistä harkintaa, joka terveyden ammattihenkilöistä annetussa laissa on säädetty lääkärin tehtäväksi.

Mielestäni asiakkaan oikeusturvan vaatimukset edellyttävät, että asiakasseteliä koskeva päätös on hallintopäätös ja siitä voidaan hakea muutosta samalla tavalla kuin henkilökohtaisen budjetin myöntämisestä koskevasta päätöksestä. Valitusmenettely olisi asiakkaan kannalta selkeämpi ja yksinkertaisempi oikeusturvakeino kuin soveltamisalaltaan epämääräisempi hallintoriitamenettely, johon esityksessä viitataan (s. 355) ja joka olisi, kuten nykyisin asiakkaan käytössä. Oikeutta saada päätös ja siihen liittyvän muutoksenhakumahdollisuuden turvaamista ja mahdollisten muutoksenhakuteiden valintaa tulisi nähdäkseni punnita myös perustuslain 21 §:n näkökulmasta.

Lakiehdotuksen perusteluissa (s. 355) viitataan siihen, että asiakkaalla on mahdollisuus tehdä asiakaslain tai potilaslain mukainen muistutus toimintayksikön vastaavalle johtajalle tai kantelu valvontaviranomaiselle. Asiakas voisi myös saattaa asiansa maakunnan käsiteltäväksi (82 §).

Kiinnitän valiokunnan huomiota siihen, että muistus- ja kanteluviranomainen ei voi sitovalla tavalla velvoittaa liikelaitosta myöntämään asiakkaalle palveluseteliä, jos sosiaalihuollon palvelua tai potilaan hoitoa ei järjestetä hoitotakuun osoittamassa määräajassa. Hallintoriitamenettelystä ei puolestaan ohjata asiakasta samalla tavalla kuin valitusmenettelystä.

Asiakassetelin antamisen olisi mielestäni perustuttava hallintopäätökseen samalla tavalla kuin henkilökohtaisen budjetin kohdalla on säädetty (valinnanvapauslain 30 §:n 2 mom.).

Valvontaviranomaisten toimintaedellytysten turvaaminen

Riittävien resurssien turvaaminen

Sosiaali- ja terveyspalvelujen valvontaviranomaisten resurssit ovat tällä hetkellä usein riittämättömät ja rajalliset laajaan tehtäväkenttään nähden. Sekä järjestämislaissa että tuottamislaissa valvovalle viranomaiselle on säädetty lukuisia tehtäviä, jotka toteuttavat palvelura-

kenteen, palveluiden järjestämisen ja annettavan palvelun sisällöllistä valvontaa.

Mikäli valvontaa koskevan uudistuksen yhteydessä valvovan viranomaisen toimintaedellytyksiä ei riittävästi varmisteta, siirtyy oikeusasiamiehelle sellaisia valvontaan kuuluvia tehtäviä, jotka muutoin kuuluisivat valvovalle viranomaiselle.

Riittävät resurssit valvonnan asianmukaiselle hoitamiselle edesauttavat asiakkaiden oikeusturvan toteutumista ilman tarpeetonta viivettä. Kattavan ja tehokkaan valvonnan toteuttaminen edellyttää vahvaa ja toimivaa ensisijaista valvontajärjestelmää.

Tietojen luovuttaminen

Palveluntuottajalakiehdotuksen 33 §:n 2 momentin toisen virkkeen mukaan valvontaviranomainen saa salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoittaa poliisille tai syyttäjälle tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan saamansa tiedon palvelun tuottajasta tai palvelun tuottajan palveluksessa olevasta henkilöstä, jos saadun tiedon perusteella palvelun tuottajaa tai palvelun tuottajan palveluksessa olevaa henkilöä on syytä epäillä rikoksesta, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka erittäin tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaatii asian selvittämistä.

Säännöksen perusteluiden mukaan (HE 52/2017) tavoitteena on turvata oikea-aikainen ja tehokas puuttuminen lainvastaiseen toimintaan. Lakiluonnoksesta antamassaan lausunnossa oikeusasiamies totesi, että ilmoitusoikeuden sitominen pääsääntöisesti neljän vuoden rangaistusmaksimiin on ristiriidassa tämän tavoitteen kanssa. Vastaava edellytys ilmoituksen tekemiselle sisältyy tosin nykyään sosiaalihuollon asiakaslain 18 §:ään. Valvontaviranomaisen ja palvelun tuottajan välistä suhdetta ei kuitenkaan voi verrata luottamukselliseen asiakassuhteeseen.

Tämän vuoksi oikeusasiamies ei nähnyt perusteita sille, että valvontaviranomaisen harkintavaltaa rikosilmoituksen tekemiseen rajoitetaan edellä mainitulla tavalla. Hän kiinnitti myös huomiota siihen, että Suomea sitovan kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen (SopS 60/1989) 12 artiklan mukaan jokainen sopimusvaltio huolehtii siitä, että sen toimivaltaiset viranomaiset aloittavat viipymättä puolueettoman tutkimuksen aina kun on perusteltua syytä uskoa, että sen lainkäyttövaltaan kuuluvalla alueella on käytetty kidutusta. Sopimuksen 16 artiklan mukaan sama velvollisuus koskee myös muuta julmaa, epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta. Erityisesti halventavan kohtelun osalta epäillyn rikoksen rangaistusasteikko voi olla huomattavasti lievempi kuin po. säännöksessä ehdotettu.

Huomioni kiinnittyi myös säännösten erilaiseen sanamuotoon. Palveluntuottajain 24 §:n 2 momentin mukaan maakunnan on ilmoitettava asianomaiselle valvontaviranomaiselle tietoonsa tulleista *vakavista puutteellisuuksista tai epäkohdista* palvelun tuottajan toiminnassa ja palveluissa. Säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa puutteiden tai epäkohtien ei kuitenkaan edellytetä olevan ”*vakavia*”. Tätä ei myöskään edellytetä valinnanvapauslakiehdotuksen 81 §:n 4 momentin säännöksessä (Maakunnan on ilmoitettava tietoonsa saamastaan *epäkohdasta* palvelun tuottajan toiminnassa välittömästi valvontaviranomaiselle siten kuin palveluntuottajain 24 §:ssä säädetään).

Palveluntuottajien henkilökunnan virkavastuu

Valinnanvapauslain 75 §:ssä ehdotetaan, että yksityisen suoran valinnan palveluja tuottavan sosiaali- ja terveystieteiden ja suunhoiton yksikön palveluksessa oleviin sekä yksityisen suoran valinnan palveluntuottajan alihankkijan palveluksessa oleviin sovelletaan rikoslain (39/1889) 40 luvun rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä heidän suorittaessaan tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä. Sama koskee asiakassetelin tai henkilökohtaisen budjetin perusteella palveluja antavan, palveluntuottajain 10 §:n mukaisessa rekisterissä olevan palveluntuottajan palveluksessa olevia. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Valtioneuvoston oikeuskansleri on oikeusministeriölle 4.4.2018 antamassaan lausunnossa (www.ok.fi), kiinnittänyt huomiota siihen, että tämä näyttäisi johtavan siihen, että julkisyhteisön työntekijän rikosoikeudellinen virkavastuu saattaisi muodostua joissakin tilanteissa rajatummaksi kuin vastaavanlaista tehtävää suorittavan yksityisen palveluntarjoajan työntekijän vastuu. Maakunnan palveluksessa oleviin työntekijöihin, jotka eivät ole siihen virka- tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa, sovellettaisiin rikoslain 40 luvun sääntelyä luvun 12 §:n 2 momentin soveltamisalasäännöksestä ilmenevin tavoin vain rajoitetusti, mikäli kyse ei ole julkisen vallan käyttämisestä.

Säännös kohtelee julkisten ja yksityisten palveluntuottajien työntekijöitä eri tavoin ja on siten yhdenvertaisuuden kannalta ongelmallinen. Mielestäni julkisten ja yksityisten palveluntuottajan henkilökunnan virkavastuun tulisi määräytyä yhtenäisin perustein valinnanvapauslain piiriin kuuluvissa tehtävissä.

Julkisuuden toteutuminen

Valinnanvapauslakia koskevan esityksen 3 §:n mukaan yksityisten palveluntuottajien toimintaan sovellettaisiin julkisuuslakia. Niiden on siten tehtävä julkisuuslain 14 §:n mukainen valituskelpoinen päätös, jos ne kieltäytyvät tietojen antamisesta ja muutenkin meneteltävä siten kuin julkisuuslaissa edellytetään.

Pidän esitystä perusteltuna. Oikeusasiamiehen käytännössä on toistuvasti käynyt ilmi, että viranomaisilla on vaikeuksia noudattaa julkisuuslaissa säädettyä menettelyä. Julkisuuslain soveltamisessa on jatkuvasti ongelmia, jotka vaikuttavat asiakkaiden oikeuksien toteutumiseen. Kantelujen perusteella näyttää siltä, että ongelmat johtuvat viranomaisten puutteellisista tiedoista siitä, millä tavoin ja missä tilanteissa julkisuuslakia tulisi soveltaa.

On siten tarpeen huolehtia siitä, että yksityiset palveluntuottajat, jotka voivat olla myös hyvin pieniä yksiköitä, noudattavat julkisuuslakia ja osaavat soveltaa sitä oikein. Lain soveltamisen edistämisen eräänä tukimuotona voisi olla se, että toimivaltainen ministeriö vahvistaisi erityiset lomakkeet julkisuuslain mukaisten tietopyynnön käsittelyä varten.

Apulaisoikeusasiamies

Maija Sakslin